

نشست مجازی اخلاق در
شرایط پیچیده امروز

پیامدهای تحولات جدید بر آیین رفتار حرفه‌ای

دکتر یداله مکرمی

مقدمه

تغییر هنجارها، در گذشته به تدریج انجام می‌شد. چند نسل طول می‌کشید تا فرهنگ، اقتصاد، فناوری، و خلاصه سنتها و روشهای زندگی تغییر کند. اما امروز تغییر هنجارها در کوتاهی یک نسل اتفاق می‌افتد.

سه تحول اساسی در دهه اخیر زندگی انسانها را دگرگون ساخته است؛ به عبارت بهتر انسانها را وادار ساخته است که هنجارهای خود را ترک کنند و با شتاب در پی هنجارهای جدید، آداب و رفتار جدید، باشند. این سه تحول عبارتند از: سرعت تغییر فناوری، همه‌گیری کووید ۱۹، و تغییرات اقلیمی.

تحولات یادشده پیامدهای شگرفی بر زندگی انسانها داشته، جهان را به چالش کشیده و آن را با آزمایشی سخت و دشوار روبه‌رو ساخته است. دولتها، مراجع ملی و محلی، مردم و کنشگران اجتماعی به این تحولات واکنش نشان داده‌اند. در این میان، حرفه حسابداری انعطاف‌پذیری فوق‌العاده‌ای از خود نشان داده و نقشی پیشرو در پاسخگویی به تحولات یادشده به عهده گرفته است.

فدراسیون بین‌المللی حسابداران (IFAC) و بنیاد

استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRSB) در پاسخ به چالشهای همه‌گیری، با واکنش سریع به تدوین و گردآوری منابع ارزشمند پرداختند، و به کمک ذینفعان گزارشگری مالی در هدایت چالشهای پیش‌رو شتافتند. حرفه حسابداری سهم در خورتوجهی در حمایت از اقتصاد جهانی و پیشگیری از فروپاشی آن از خود نشان داد.

فدراسیون بین‌المللی حسابداران با تعریف پروژه فناوری و تشکیل کارگروه و انجام پیمایش به بررسی پیامدهای فناوری دگرگون‌ساز بر کار حسابداران پرداخت تا به آنان در درک چگونگی به‌کارگیری تدابیر موجود در آیین رفتار در پاسخ به چالشهای پیامدهای فناوری بر کار حسابداران کمک کند.

بنیاد استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی با پیشگامی در پاسخگویی به مسایل مرتبط با پایداری، مأموریت یافت هیئت استانداردهای بین‌المللی پایداری را به‌عنوان زیرمجموعه بنیاد تشکیل دهد.

با این حال، با پیشرفت حوزه‌های گزارشگری در سراسر جهان به‌سوی آینده‌ای امیدوارکننده، چالشهای اخلاقی که حرفه حسابداری و ذینفعان گزارشگری مالی با آن روبه‌رویند، تمامی ندارد و درواقع، احتمال تشدید آنها وجود دارد.

نقش حساس اخلاق و قضاوت حرفه‌ای در عصر دیجیتال

عصر دیجیتال ممکن است ارزش به‌کارگیری قضاوت حرفه‌ای به‌وسیله حسابدار حرفه‌ای را کاهش دهد.

سرعت کار فناوری و فراگیری آن تکلیف می‌کند که هنگام توسعه و به‌کارگیری فناوری، هر دو، توجه درست به ارزشهای اخلاقی ضرورت دارد. جنبه‌های منفی احتمالی پیامدهای فناوری، اگر به‌درستی از همان ابتدا به آن پرداخته نشود، می‌تواند منجر به از دست رفتن اعتماد به سازمانها، دولت، نهادها و جامعه درکل، شود. در نتیجه، اخلاق به پرده اصلی در بحث فناوری دگرگون‌ساز ارتقا یافته است. از آن‌جا که اعتماد و اخلاق جایگاه بالاتری در مباحث مرتبط با فناوری و پیامدهای آن پیدا کرده است، مراجع مختلف حسابداری حرفه‌ای فرصت را غنیمت شمرده‌اند تا توانایی حرفه و اعضای آن را برای ایجاد و حفظ اعتماد بالا ببرند و افزایش دهند.

به‌نظر می‌رسد آیین رفتار حرفه‌ای لازم است به‌صورتی روشن‌تر، به نقش اجتماعی حسابداران حرفه‌ای در ارتقای رفتار اخلاقی اشاره کند؛ فراتر از نقش کنونی که حسابداران حرفه‌ای به‌صورت مستقیم برای مشارکت در ایجاد اعتماد عمومی در سازمانها و فعالیتهای حرفه‌ای در آن شرکت دارند. چنین نقش فراگیری برای حسابداران حرفه‌ای در جامعه به‌عنوان مدافعان اخلاق در توسعه و به‌کارگیری فناوری، می‌تواند شامل موارد دیگری باشد؛ از جمله، ارتقای فرهنگ اخلاقی در سراسر سازمانها و در میان شرکای تجاری و اشخاص ثالث، تاثیرگذاری بر دیگران در اخلاقی رفتار کردن، و همچنین پاسخگوساختن شخص و دیگران برای تبعیت از رفتار اخلاقی.

آیین رفتار حرفه‌ای باید با افزودن مطالب کاربردی جدید به‌صورتی روشن‌تر نقش اجتماعی گسترده‌تری برای حسابداران حرفه‌ای در ارتقای رفتار اخلاقی به‌عنوان بنیادی حیاتی و استوار برای کسب‌وکارها، موسسه‌ها، و دیگر سازمانها، به‌ویژه هنگام توسعه و استفاده از فناوری در نظر بگیرد.

ذینفعان به‌طور پیوسته به اهمیت قضاوت حرفه‌ای در شرایطی که کسب‌وکارها و جامعه در جهانی پر از تغییرات

با کاهش شدت همه‌گیری و امیدواری از میان رفتن تدریجی همه‌گیری، بسیاری از بنگاه‌ها و سازمانها مشتاق نشان دادن توان خود در بهبود سریع و به‌دست آوردن موفقیت‌های جدید هستند. برخی دیگر با امید به طرحهای حمایتی دولت برای ادامه فعالیت خود برنامه‌ریزی می‌کنند، و با احتمال کاهش کمکهای دولتی، برخی از بنگاه‌ها خود را در آستانه ورشکستگی می‌بینند.

خلاصه این که همان‌طور که تاثیرات اقتصادی بحرانهای یادشده در جهان به‌شکل ناهمگون و پیش‌بینی‌ناپذیر آشکار شد، تلاشهای بازسازی نیز همین سرشت را دارد؛ ابهام در چگونگی مدیریت کردن کوششها برای مقابله با بحرانهای یادشده.

حسابداران حرفه‌ای در یکی چندسال آینده یک دوره بحرانی را در مقابل خود خواهند داشت و باید خود را برای رویارویی با یک دوره ادامه ناطمینانی آماده کنند و مسئولیتهای اخلاقی خود را در اولویت قرار دهند. به چند موضوع بحران‌ساز که ممکن است مسایل و پرسشهای اخلاقی جدیدی پدید آورند که پاسخ به آنها ساده نباشد و به توجه و دقت و هوشیاری بیشتری نیاز داشته باشد. اشاره می‌کنم.

چالشهای اخلاقی که

حرفه حسابداری و

ذینفعان گزارشگری مالی

با آن روبه‌رویند

تمامی ندارد و

احتمال تشدید آنها

وجود دارد

نقش هوش مصنوعی اشاره کرد؛ جایی که انسان در مرکز فرایند تصمیم‌گیری باقی می‌ماند و هوش مصنوعی به‌جای جایگزینی هوش انسان، آن را ارتقا می‌دهد.

همسو با مفهوم هوش مصنوعی، برخی از پژوهشگران بر این باورند که با افزایش ارزش پیش‌بینی ماشین، ارزش قضاوت انسان و نیاز به آن نیز افزایش می‌یابد. مزیت درخور توجه ترکیب پیش‌بینی ماشین و قضاوت حرفه‌ای، توانایی تصمیم‌گیری سریعتر بر اساس اطلاعات جامعتر و دقیقتر است.

در دسترس بودن اطلاعات تولید ماشین، با ریسک اتکای بیش از اندازه بر هوش مصنوعی و دیگر اشکال فناوری ناشی از گرایش مثبت به برون‌داد تولید شده از سیستم‌های خودکار همراه است؛ حتی زمانی که استدلال انسان یا اطلاعات متناقض پرسش‌هایی را مطرح می‌سازد که آیا آن برون‌داد اتکاپذیر یا مناسب برای هدف است. چنین گرایشی (که از آن با نام «جانبداری از فناوری خودکار» یاد می‌شود)، ممکن است ارزش به‌کارگیری قضاوت حرفه‌ای به‌وسیله حسابدار حرفه‌ای را کاهش دهد. حسابداران حرفه‌ای باید این خطر را به رسمیت بشناسند.

فرسودگی شغلی و سلامت روانی گروه‌های کار و استعدادها

حسابداران باید برای تاب‌آوری در برابر بحرانه‌ها و یافتن راه‌حل‌ها تلاش کنند.

نگرانی فزاینده‌ای در مورد سلامت روانی و وضعیت روحی وجود دارد. سلامت روانی شرط لازم برای تفکر انتقادی حسابدار حرفه‌ای است، که نباید اطلاعات را تنها در شکل ظاهری بپذیرد. با گذشت بیش از یک‌سال از همه‌گیری، افراد زیر فشار شدید قرار گرفته‌اند و بسیاری از کارکنان از نظر احساسی دچار کمبود هستند. در سال ۲۰۲۰، مطالعات مختلف نشان داد که بسیاری از بزرگسالان در مشاغل که معمولاً آنها را ملزم به کار خارج از خانه نمی‌کرد، دارای علائم افسردگی و اضطراب بودند.

حرفه حسابداری باید درباره طرز فکر لازم برای رفتار شایسته، همراه با درستکاری و مراقبت حرفه‌ای، و در

حسابداران

باید تغییر را

تشخیص دهند و

بر آینده

تمرکز کنند

پویا تحول پیدا می‌کنند و با آن خود را سازگار می‌سازند اشاره داشته‌اند، که زاینده دگرگونی پیوسته دیجیتالی است.

پیشرفت‌های جدید در **هوش مصنوعی (AI)** از قبیل **یادگیری عمیق ماشین (Deep Machine Learning)** همراه با دردسترس بودن داده‌های بزرگ، به پیشکار ماشینی هوشمندی منجر می‌شود که می‌تواند تحلیل‌ها و پیش‌بینی‌های پیچیده‌تری را انجام دهد. این افزایش تحلیل و پیش‌بینی ماشین نیز تقاضای بیشتری برای تصمیم‌گیری ایجاد می‌کند که فرصت را برای به‌کارگیری قضاوت انسانی می‌افزاید.

علاوه بر این، برخی پژوهشگران بر این باورند که گرچه هوش مصنوعی می‌تواند پیش‌بینی را بهبود بخشد، همیشه نمی‌تواند قضاوت کند که کدام پیامد بهتر است و یا بهتر به منافع عمومی خدمت می‌کند. چنین تصمیم‌هایی نیازمند توجه به عواملی است چون هزینه‌های پنهان، بده‌بستان‌های اجتماعی، پاداش نامشهود، یا ریسک‌هایی که ماشین‌ها در شرایط کنونی توانایی ارزیابی موثر آنها را ندارند. در نتیجه، قضاوت انسانی کماکان نقش مهمی در تصمیم‌گیری بازی خواهد کرد.

با ادامه یافتن تحول فناوری از نوع یادگیری عمیق، ارزش پیش‌بینی ماشین نیز افزایش خواهد یافت، زیرا ماشین‌ها توانایی دارند عوامل بیشتری را در نظر بگیرند و دقیقتر، سریعتر و مقرون به‌صرفه‌تر شوند. از این نظر، باید به مفهوم افزونگی هوش به‌عنوان شیوه‌ای متفاوت برای مفهوم‌سازی

خودکارسازی (اتوماسیون) استفاده کند.

به‌عنوان مشاوران مورد اعتماد، وظیفه حسابداران حرفه‌ای است که در این پیشرفت‌ها، آن‌جا که در توسعه و به‌کارگیری آنها شرکت دارند، مهارت داشته باشند. این به‌مفهوم دستیابی و حفظ دانش و مهارت مورد نیاز برای این کار است. در شرایط دنیای امروز، این به‌آن معنی است که یاد بگیریم که چگونه می‌توان تهدیدهای مربوط به اصول بنیادی اخلاق از طریق فناوری را درک کرد. پیدایش مسائل جدید یا حل‌نشده از همه‌گیری، موجب بالارفتن بیشتر ابهام می‌شود که به‌صورت فزاینده‌ای تمرکز بر تحول حرفه برای آینده را دشوار می‌کند، اما این یک ضرورت است. حسابداران حرفه‌ای، همه با هم باید بپذیرند که چگونه همه‌گیری شرکت‌ها و هنجارهای اجتماعی را تغییر داده است، و تلاش کنند تا یک گام جلوتر از این شرایط باشند.

حسابداران حرفه‌ای، مانند دیگر افراد فعال در محیط‌کار، در حال حاضر در یک فضای غیرمعمول مشغول به‌کارند. در سراسر جهان، اولویت‌های بنگاه‌ها و انتظارات عمومی به‌سرعت در حال تغییر است. این تغییرات بر نقش حسابدار حرفه‌ای تاثیر می‌گذارد. به‌عنوان مثال، افزایش سرمایه‌گذاری سهامداران و در پی آن تقاضا برای گزارشگری محیط زیستی، اجتماعی و راهبری (ESG) باعث می‌شود سرمایه‌گذاران نه‌تنها در زمینه گزارشگری زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری به‌دنبال اطلاعات معتبرتر و مقایسه‌پذیر باشند، بلکه در طلب خدمات اطمینان‌بخشی درباره این اطلاعات برمی‌آیند. حسابداران حرفه‌ای باید به این تقاضا پاسخ دهند.

در پی تحولات ناشی از همه‌گیری، سرعت تغییر در فناوری، و تغییرات اقلیمی، در حالی که حس می‌کنیم که هنجارهای جدیدی وارد زندگی ما شده‌اند، همه ما باید به‌طور فزاینده‌ای در ارزیابی تاثیر این تغییرات بر دیدگاه‌ها و تصورات مربوط به الزامات اخلاقی، به‌ویژه در مورد رابطه بین حسابدار و واحد تجاری، دقت کنیم. همان‌طور که این تحولات، خطر رفتارهای غیراخلاقی را افزایش داده‌اند، تلاش برای بازسازی نیز به‌همان اندازه فرصت‌های دگرگونی برای بهتر شدن را افزایش می‌دهد.

قضاوت کردن با واقع‌بینی بدون مصالحه ناشی از جانبداری، حساس باشد. به‌این ترتیب، حسابداران حرفه‌ای باید نسبت به مسائلی که همکاران با آن روبه‌رو هستند- و در مورد آنها صحبت نمی‌کنند- که ممکن است بر قضاوت و تصمیم‌گیری اخلاقی تاثیر بگذارد، آگاه باشند.

با افزایش پیچیدگیها و عوامل استرس‌زا، نیاز به فرهنگ سازمانی قوی، با کانال‌های ارتباطی باز و شکل‌گرفته، و همچنین پروتکل‌هایی برای چگونگی رسیدگی به شرایطی که در آن کارکنان ممکن است نتوانند توانایی کامل ذهنی خود را به یک کار یا شغل خاص اختصاص دهند، ضروری است.

کوشش برای پرهیز از تمرکز بر گذشته

حسابداران باید تغییر را تشخیص دهند و بر آینده تمرکز کنند. یکی از بزرگترین چالش‌هایی که حسابداران حرفه‌ای در طول دوره‌هایی از همه‌گیری با آن روبه‌رو می‌شوند، ادامه‌یافتن وضعیتی است که حسابداران باید درک بهتری از مسائل پیش‌رو و پیامدهای اخلاقی آنها داشته باشند. به‌عنوان مثال، سرعت تحول دیجیتالی و استفاده از فناوری مانند خودکارسازی از طریق یادگیری ماشین در محصولات و خدمات بی‌سابقه بوده است.

علاوه بر چالش‌های مربوط به امنیت سایبری و تقلب، ضروری است که حرفه حسابرسی خود از سطح بالای

حسابداران

باید برای تاب‌آوری

در برابر بحرانها و

یافتن راه‌حلهای

تلاش کنند